

MNENJA

457. PLENARNO ZASEDANJE 4. IN 5. NOVEMBRA 2009

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o lizbonski strategiji po letu 2010

(raziskovalno mnenje)

(2010/C 128/02)

Glavni poročevalec: **g. GREIF**

Državni sekretar za evropske zadeve pri španskem ministrstvu za zunanje zadeve in sodelovanje Diego López Garrido je kot član španske vlade v dopisu z dne 23. julija 2009 Evropski ekonomsko-socialni odbor v skladu s členom 262 Pogodbe o ES zaprosil za raziskovalno mnenje o naslednji temi:

Lizbonska strategija po letu 2010.

Za pripravo mnenja je bila zadolžena strokovna skupina za ekonomsko in monetarno unijo ter ekonomsko in socialno kohezijo (opazovalna skupina za lizbonsko strategijo).

Zaradi narave dela je Odbor na 457. plenarnem zasedanju 4. in 5. novembra 2009 (seja z dne 4. novembra 2009) g. GREIFA imenoval za glavnega poročevalca in s 178 glasovi za, 6 glasovi proti in 15 vzdržanimi glasovi sprejel naslednje mnenje.

1. Uvod

1.1 V mnenju so predstavljena politična priporočila, ki bi jim bilo treba po mnenju EESO pripisati prednostni pomen pri oblikovanju nove evropske strategije za obdobje po letu 2010. Pri tem je treba upoštevati resne gospodarske, socialne in politične posledice trenutne finančne in gospodarske krize. Treba je opredeliti ključne točke sprememb politike, ki se zdijo nujne, da bi zagotovili dinamiko za trajno rast, zaposlovanje in socialno kohezijo, premagali krizo ter preprečili ponovitev krize, kakršna je zdajšnja.

1.2 To mnenje je pripravila opazovalna skupina za lizbonsko strategijo, ki jo je ustanovil EESO, pri čemer so ji aktivno pomagali nacionalni ekonomsko-socialni sveti (ESS). Različni prispevki k razpravam na skupnih sejah, ki so bili pogosto tudi polemični, poudarjajo politično kakovost priporočil v tem dokumentu in njihov pomen za civilno družbo.

1.3 Skupni evropski perspektivi, predstavljeni v tem mnenju, so priložena nacionalna poglavja, pripravljena pod vodstvom nacionalnih delegacij ⁽¹⁾ na podlagi vprašalnika o: a) analizi sedanjega lizbonskega cikla (2008–2010) in b) prihodnosti lizbonske strategije po letu 2010. Interaktivna mreža, ki jo je EESO oblikoval z nacionalnimi ekonomsko-socialnimi sveti in drugimi podobnimi partnerskimi organizacijami, je torej ponovno ⁽²⁾ predložila *celovito poročilo*, ki bo prispevalo k sprejemanju političnih odločitev evropskih institucij v zvezi s spomladanskim vrhom Evropskega sveta leta 2010.

⁽¹⁾ Institucionalni okvir vključevanja civilne družbe v nacionalno oblikovanje politik se precej razlikujejo. V mnogih državah članicah obstajajo ESS, v večini novih držav članic ti. tristranske komisije (socialni partnerji in predstavniki vlade), druge države pa ESS nimajo, vendar imajo nekatere od njih drugačne oblike vključevanja interesov civilne družbe. EESO si prizadeva zbrati prispevke čim več teh predstavniških teles.

⁽²⁾ Glej CESE 1468/2005 rev. *Izvajanje lizbonske strategije*, zbirno poročilo za Evropski svet 23. in 24. marca 2006; CESE 40/2008 *Prenovljena lizbonska strategija 2008–2010: vloga organizirane civilne družbe*, zbirno poročilo za zasedanje Evropskega sveta, 13. in 14. marca 2008.

2. Ocena lizbonske strategije

2.1 Lizbona 2000 – celovit pristop s široko podporo

2.1.1 Evropski svet je marca 2000 predložil velikopotezen program reform za Evropo. Cilj tega lizbonskega programa je bil, da Unija do leta 2010 postane najbolj konkurenčno in dinamično na znanju temelječe gospodarstvo na svetu, sposobno doseči trajno gospodarsko rast z več in boljšimi delovnimi mesti ter večjo socialno kohezijo.

2.1.2 Tako je nastala široko zastavljena strategija, dopolnjena z razsežnostjo trajnostnega razvoja (göteborška strategija). Na številnih političnih področjih so bili zastavljeni merljivi cilji, ki naj bi jih s pomočjo odprte metode usklajevanja uresničevali v državah članicah.

2.1.3 EESO je ta celovit politični pristop ves čas obravnaval kot izredno prednost lizbonske strategije, svaril pa je pred preozkim razlaganjem in pozival k uravnoteženosti med tremi stebri.

2.2 Oživitev strategije leta 2005 – usmerjenost na vsebino in izvajanje na nacionalni ravni

2.2.1 Številne države članice EU so na nekaterih področjih izboljšale svojo uspešnost. Stopnja zaposlenosti se je v glavnem povečala. Do napredka je prišlo tudi pri vzpostavljanju širokopasovnih povezav, udeležbi v stalnem usposabljanju, izobrazbi mladih in na drugih področjih⁽³⁾. Kljub temu je veliko držav že „ob polčasu“ na številnih področjih izrazilo zaostajalo za zastavljenimi cilji.

2.2.2 V tem okviru je bila leta 2005 opravljena kritična ocena, ki je v središče postavila pristop partnerstva med evropskimi in nacionalnimi akterji. Pozornost je namenila nacionalnim ukrepom izvajanja, hkrati pa je bila vsebinsko usmerjena na rast in zaposlovanje. Deli obsežnega seznama ciljev, npr. socialni steber, so bili zaradi izboljšanja zaposljivosti in strožjega gospodarskega pristopa deloma potisnjeni v stran. Pristopa, ki je državam članicam naložil večjo odgovornost pri pripravi lastnih specifičnih načrtov in ciljev ter usmeril pozornost na nacionalne reforme, pa ni spremljalo spodbujanje ustreznega gospodarskega in socialnega okvira na evropski ravni.

2.2.3 Kljub nedavnemu napredku⁽⁴⁾ je veliko držav še naprej zaostajalo za zastavljenimi zahtevami. Na številnih področjih bodo cilji do leta 2010 doseženi kvečjemu kot povprečje EU, ne pa tudi v vseh državah članicah. To velja na primer za 3-odstotni cilj na področju raziskav in razvoja, na katerem v številnih državah članicah, pa tudi v EU kot celoti, skoraj ni bilo napredka, in

(3) Več o relativnem uspehu in neuspehu pri doseganju lizbonskih ciljev v pregledu v: M.J. Rodrigues, *Europe, Globalisation and the Lisbon Agenda* (2009), str. 16.

(4) Glej opombo 2 in mnenje EESO o učinkovitem upravljanju prenovljene lizbonske strategije, UL C 175, 28.7.2009, str. 13.

za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov. Tudi pri zaposlovanju je bil le deloma dosežen napredek, kot na primer pri zaposlovanju žensk, in še to zaradi hkratnega močnega povečanja zaposlitve s krajšim delovnim časom (ne vedno na lastno izbiro)⁽⁵⁾, začasnega dela in slabo plačanega dela, pogosto na podlagi nestandardnih pogodb.

2.3 Nadaljevati kot doslej oz. ali potrebuje Evropa novo strategijo?

2.3.1 Pomanjkljivo doseganje lizbonskih ciljev je po splošnem prepričanju posledica odsotnosti predvsem doslednejše politike držav članic za izpolnjevanje zastavljenih ciljev in premajhnih spodbud odprte metode usklajevanja za prizadevanja na nacionalni ravni in ravni Skupnosti. Prav tako pomemben razlog je pomanjkanje evropskega okvira za makroekonomsko politiko in socialno politiko, ki državam EU sploh omogoča usklajeno izvajanje pravih reform in doseganje zastavljenih ciljev ter preprečuje medsebojno konkuriranje nacionalnih reform. Poleg tega je EESO večkrat opozoril na pomanjkanje skupne odgovornosti, vzroke za to pa vidi nenazadnje v nezadostnem vključevanju socialnih partnerjev in civilne družbe.

2.3.2 EESO se zavzema za nadaljevanje globalne in celostne strategije po letu 2010. Vendar pa meni, da vrnitev k lizbonski strategiji iz leta 2000 ali nadaljevanje sedanje strategije z morebitno večjo okoljsko usmeritvijo, nista ustrezen odziv na trenutne izzive. Zdaj mora biti prednostna naloga trajnostni pristop, pri katerem so konkurenčnost, raziskave in razvoj ter inovacije povezani z inovativnim potencialom socialne Evrope s trajnostnim gospodarstvom in pojmom „kakovostnega dela“⁽⁶⁾. Poleg tega sedanja kriza v mnogih pogledih predstavlja prelom in zahteva nove možnosti, kot so na primer učinkovita ureditev finančnih trgov, radikalna ponovna usmeritev k proizvodnji in porabi, ki je varčnejša z viri in povzroča manj emisij CO₂, ter naložbe v inovativne javne storitve, da se državljanom zagotovi varnost in znova pridobi njihovo zaupanje v EU.

2.3.3 Aktualni izzivi, kot so finančna in gospodarska kriza ter socialni problemi, ki jih povzročata, globalizacija gospodarstva, izboljšanje delovanja notranjega trga, energetska politika in podnebne spremembe, demografski trendi in migracije, zahtevajo novo obsežno strategijo po letu 2010 na evropski ravni, ki: a) se bo spoprijela s temi izzivi, b) bo odpravila pomanjkljivosti pri izvajanju, c) bo podprta z občutkom za skupno evropsko odgovornost in d) je sposobna koherentno povezati vse strategije EU (strategijo za ponovno oživitev gospodarstva, lizbonsko strategijo, trajnostni razvoj, boj proti podnebnim spremembam). **EESO predlaga, da se prepoznavnost te nove strateške usmeritve podkrepi tudi z drugačnim poimenovanjem te nove evropske strategije.**

(5) Glej: http://www.eurofound.europa.eu/ewco/reports/TN0403TR01/TN0403TR01_3.htm, *Part-time work in Europe* (Delo s krajšim delovnim časom v Evropi), Dublinska fundacija, 2004.

(6) Glej sveženj kazalnikov o kakovosti dela, ki jih je sprejel Svet v Laekenu leta 2001: COM(2001) 313 konč., *Politika zaposlovanja in socialna politika: pojem za naložbe v kakovost*.

3. Politična priporočila: evropsko razmišljanje in ukrepanje prek evropskih projektov

3.1 Vzpostavitev evropskega okvira za obetavne programe reform. Čeprav so za izvajanje predvsem odgovorne države EU, je potreben ustrezen evropski okvir, ki bo omogočal usklajeno in dosledno uresničevanje začetih strukturnih reform. **Nujno je treba na evropski ravni narediti oceno nacionalnih reform in njihovih posledic na gospodarski razvoj, porazdelitev premoženja in prihodkov ter socialno kohezijo.** V zvezi s tem je treba podrobno preveriti tudi nekatere konkretne sodbe Sodišča (Vaxholm, Viking, Rüffert in Luksemburg) ter morebiti uvesti ustrezne in konkretne ukrepe za varstvo delavcev, da se razjasni, da gospodarske svoboščine in pravila konkurence ne postavljajo pod vprašaj temeljnih socialnih pravic.

3.2 Krepitev usmerjenosti politike EU na rast z oblikovanjem ustreznega okvira gospodarske politike. Zastavljeni cilj letne triodstotne rasti, na katerem neposredno temelji strategija, je bil dosežen le dvakrat. Finančna kriza in slaba odpornost gospodarstva EU na pretrese kažeta potrebo po novi usmeritvi gospodarske politike. **Po mnenju EESO mora postati uravnotežena makroekonomska politika, ki ustrezno povezuje k ponudbi in k povpraševanju usmerjeni gospodarski politiki, sestavni del strategije po letu 2010.** Prizadevati si je treba tudi za kakovostno rast. Temeljni cilj je večja blaginja. Samo BDP ni primerno merilo blaginje; treba je uporabiti boljši kazalnik (ali sklop kazalnikov) blaginje, da se določi in oblikuje bolj zadovoljiv in skladen cilj glede rasti za novo strategijo.

3.2.1 Reševanje finančne krize in socialnih izzivov. EU mora pri sedanjemu reševanju krize in v okviru tega zlasti pri reorganizaciji finančnega sistema ravnati usklajeno in odločno ter prevzeti vodilno vlogo. **Preoblikovan globalni finančni sistem (zlasti učinkovita ureditev bančnega sistema, pa tudi hedge skladov in družb z zasebnim kapitalom) mora omogočiti razvoj in zagotoviti zanesljive finančne instrumente, ki podpirajo realno gospodarstvo in koristijo državljanom.** Sedanja kriza pa ni le rezultat problemov na finančnem trgu. Povzročila jo je vrsta rastočih makro- in mikroekonomskih neravnotežij, predvsem razlike v dohodku, zlasti v ZDA. Zato se je treba na poti iz krize odvrniti od rasti, ki deloma temelji na „špekulativnih balonih“, in se vrniti nazaj k rasti, ki temelji na naložbah, zlasti v inovativne sektorje realnega gospodarstva, pravični porazdelitvi, ustvarjanju visokokakovostnih in produktivnih delovnih mest ter okoljski trajnosti.

3.3 Izboljšanje delovanja notranjega trga z boljšo uravnoteženostjo gospodarske, socialne in okoljske razsežnosti. Za doseg tega cilja je **potrebna pravilna uporaba in morebitno izboljšanje socialnih predpisov.** Skupnosti za notranji trg in boljša zakonodaja, prav tako pa tudi oblikovanje uspešnega mikroekonomskega okolja in zadostnega

manevrskega prostora za zasebne naložbe. Treba pa je sprejeti tudi ukrepe za to, da je konkurenca na skupnem trgu usmerjena k inovacijam in ni kontraproduktivna konkurenca med državami EU na račun socialne kohezije in okoljske trajnosti.

3.4 Spodbujanje socialne kohezije kot dejavnika stabilnega in dinamičnega gospodarstva. EESO meni, da dobro razvita socialna politika, skupaj z obsežno politiko za ustvarjanje „kakovostnega dela“, kamor sodijo tudi ambiciozni cilji na področju splošnega in poklicnega izobraževanja in usposabljanja ter na področju vseživljenjskega učenja, bistveno prispeva k rasti in povečanju produktivnosti. **Pot iz krize morajo podpreti ustrezne naložbe.**

3.4.1 Boj proti vse večjimi neenakostmi in revščini v Evropi. V skladu z zastavljenim ciljem naj bi do leta 2010 bistveno zmanjšali število oseb, ki jih ogrožata revščina in socialna izključenost, vendar pa poročilo Komisije o družbeni realnosti (2007) kaže, da se Evropa v mnogih državah in regijah še vedno sooča s hudimi socialnimi problemi. **Zato mora biti strategija po letu 2010 usmerjena v socialni napredek, krepitev in vzdržnost sistemov socialnega varstva in boj proti revščini, med drugim s preprečevanjem neenake porazdelitve dohodka.** Evropsko leto boja proti revščini (2010) je enkratna priložnost za oblikovanje učinkovitih ciljev, vključno s časovnimi roki, na področju boja proti revščini (npr. pri sistemih minimalnih in nadomestnih dohodkov (?)). Tovrstna pobuda za zagotavljanje socialne kohezije bi bila pomemben korak k povrnitvi zaupanja državljanov v evropsko povezovanje.

3.4.2 Ustvarjanje vključujočega trga dela. Kljub napredku EU v povprečju ne bo dosegla ciljev zaposlovanja za leto 2010. Ob upoštevanju sedanje krize – ki je sicer že dosegla vrhunec, vendar je še nismo v celoti prebrodili –, ki je povečala neenakosti in vse več ljudi potiska v eksistenčne težave, bi moralo to povzročiti zaskrbljenost. **Za čim hitrejšo ponovno rast, ki bo stabilizirala trg dela, je v skladu z Evropskim načrtom za oživitev gospodarstva⁽⁸⁾ treba krepiti domače povpraševanje, ki ga je treba podpreti z ukrepi za izboljšanje struktur.** Pomembni so učinkoviti koncepti izobraževanja in nadaljnega usposabljanja, ustvarjanje delovnih mest, zlasti tudi za osebe, ki so med drugim zaradi pomanjkljive izobrazbe izključene s trga dela, ter učinkovita prizadevanja za preprečevanje diskriminacije pri dostopu na trg dela in ostajanju na njem. Ravno različne oblike socialne ekonomije v državah članicah so lahko vzor pri premagovanju krize, zlasti pri ustvarjanju delovnih mest, med drugim na področju socialnih storitev. **EESO meni, da morata zaposlovanje in produktivnost dela naraščati hkrati. EU si mora pri tem ob vključevanju nacionalnih in evropskih socialnih partnerjev in**

(7) Glej tudi resolucijo Evropskega parlamenta, PT_TA(2008)0467, 9.10.2008.

(8) Sporočilo Komisije Evropskemu Svetu *Evropski načrt za oživitev gospodarstva*, COM (2008) 800 konč., 16. november 2008.

upoštevanju njihove avtonomnosti prizadevati tudi za oblikovanje ustreznih predpisov za nestandardizirane zaposlitve z nižjo ravno socialne varnosti ⁽⁹⁾.

3.4.2.1 Podjetja socialne ekonomije, ki so prisotna v vseh sektorjih dejavnosti ter usklajujejo ekonomsko donosnost s splošnim interesom in socialnimi razsežnostmi, so dober primer posebnih oblik podjetništva in podjetniškega upravljanja, ki bodo prispevale k doseganju ciljev revidirane lizbonske strategije. Evropski ekonomsko-socialni odbor poziva Evropski svet, Komisijo in države članice, naj upoštevajo predloge o izvajanju političnih priporočil, ki jih je podal Evropski parlament ⁽¹⁰⁾, in zagotovijo, da bodo podjetja socialne ekonomije sposobna enakopravno konkurirati drugim podjetjem.

3.4.3 **Prožna varnost mora zagotoviti učinkovito varnost v okviru sprememb.** Gospodarske razmere, ki se spreminjajo, zahtevajo veliko inovativne prilagodljivosti tudi na trgu dela. Na strukture, ki se hitro spreminjajo, se je treba znati odzvati pametno. V smislu pojma prožne varnosti je treba pri tem zagotoviti, da so delavci pripravljeni na nove izzive v poklicnem življenju. **Pojem prožne varnosti mora zagotoviti učinkovito varnost v okviru sprememb, pri čemer je treba v praksi pripisati enak pomen varnosti na trgu dela, stabilnim delovnim razmerjem in delovnim mestom, ohranjanju zaposljivosti, socialni varnosti in mobilnosti na trgu dela, usmerjeni v kakovostnejša in produktivnejša delovna mesta (make transition pay – naj se spremembe izplačajo).** Pri tem je treba zlasti tudi zagotoviti, da se zakonodaja Skupnosti na socialnem področju v celoti izvaja in uporablja ter dopolni, da bi preprečili morebitno nelojalno konkurenco na področju delovnih standardov.

3.4.4 **Boljše usklajevanje davčne politike.** V skladu s pogodbami EU si je treba prizadevati za boljše usklajenost davčne politike držav članic na ravni EU (med drugim usklajene davčne osnove in najnižje davčne stopnje), zlasti na področjih z mednarodno bolj mobilno davčno osnovo in kjer obstaja največja nevarnost davčne utaje in konkurence na področju davkov med državami članicami. Cilj tega evropskega usklajevanja mora biti zaščita javnih financ ter spodbujanje pravičnejših davčnih sistemov (med drugim s krepitvijo osnove za davčne prihodke, odpravo davčnih oaz in ukrepi proti utaji davkov).

3.4.5 **ECB mora izpolnjevati svoj splošni gospodarski mandat.** V zvezi s strategijo po letu 2010 je treba ustvariti ustrežno in hkrati vzdržno ravnovesje med cilji za rast in stabilnost za prihodnje generacije. ECB mora v skladu s pogodbami v celoti

prevzeti odgovornost in pri tem pozornost nameniti ne le prednostni nalogi zagotavljanja cenovne stabilnosti ampak tudi ciljem visoke stopnje zaposlenosti, socialne varnosti in trajnostne rasti.

3.4.6 **Ohranjanje manevrskega prostora na področju proračunske politike za naložbe.** Ob upoštevanju in uporabi prožnosti pakta za stabilnost in rast, predvidene za krizne razmere, je treba s prerazporeditvijo proračunskih sredstev povečati manevrski prostor gospodarske politike, da se okrepijo javne naložbe, pomembne v okviru lizbonske strategije (med drugim v učinkovite javne storitve, raziskave, izobraževanje in inovacije), in produktivne naložbe zasebnega sektorja, zlasti tudi v proizvodnjo z nizkimi emisijami CO₂. V zvezi s tem je treba nadalje razviti tudi zamisel o evropski obveznici evropskega državnega sklada ⁽¹¹⁾.

3.5 **Krepitev industrijske politike in podjetništva ter oblikovanje ustreznih okvirnih pogojev za MSP.** Gospodarska rast in okolje, naklonjeno naložbam, sta bistvena pogoja za ustvarjanje novih in ohranjanje obstoječih delovnih mest; k temu prispevajo velika podjetja, v veliki meri pa tudi MSP. Ravno MSP imajo svoje korenine v lokalnem gospodarstvu in imajo zlasti korist od stabilnega in rastočega domačega povpraševanja. EESO je že večkrat poudaril, da je treba posebno pozornost nameniti nadaljnemu razvoju evropske industrijske politike, med drugim v smeri „zelenih tehnologij“, nanotehnologije in IKT, ter krepitvi družbene odgovornosti podjetij, in spodbuditi ustanavljanje in prenos podjetij. Zmanjšanje nesorazmerne količine upravnih bremen in ovir ter izboljšanje okvir financiranja podjetij sta prednostna naloga za gospodarstvo in odločilnega pomena za evropsko konkurenčnost in ugodno okolje za produktivne naložbe. Pri tem se ne smejo ogroziti upravičeni interesi zaščite delojemalcev in potrošnikov. Ker gospodarska proizvodnja, inovacije in zaposlovanje vse bolj slonijo na MSP, mora biti spodbujanje podjetniškega duha med mladimi pomembna naloga.

3.6 **Soočanje z demografskimi spremembami in predlaganje rešitev za problematiko migracij.** Rast in zaposlovanje ostajata pomembni izhodišči za reševanje težav, ki jih prinaša staranje družbe. To velja tako za mlado kot tudi za starejšo generacijo. Poleg boja proti brezposelnosti in ustvarjanja več in boljših delovnih mest je treba storiti več tudi za usklajevanje poklicnega in družinskega življenja, nenazadnje tudi ob upoštevanju stopnje rodnosti. Uspešne rešitve na področju migracij in vključevanja, ki spodbujajo evropski potencial za rast in hkrati ne ogrožajo socialne kohezije, so-dijo k osrednjim izzivom obdobja po letu 2010 ⁽¹²⁾.

⁽⁹⁾ Pregled ustreznih dogovorov med evropskimi socialnimi partnerji: http://europa.eu/legislation_summaries/employment_and_social_policy/social_dialogue/c10132_de.htm.

⁽¹⁰⁾ Resolucija Evropskega parlamenta o socialni ekonomiji z dne 19. februarja 2009 (2008/2250 (INI)).

⁽¹¹⁾ Glej mnenje EESO o Evropskem načrtu za oživitve gospodarstva, UL C 182, 4.8.2009, str. 71, točka 5.4.

⁽¹²⁾ V zvezi s tem je treba pozdraviti ustanovitev evropskega foruma o vključevanju, ki pod okriljem EESO združuje institucije EU, zainteresirane strani in nevladne organizacije.

3.7 Nadaljnje povečanje vrednosti trikotnika znanja (izobraževanje, raziskave in inovacije). Evropa mora nadalje krepiti potencial usposobljenih oseb, znanosti, raziskav in tehnologije ter s tem svojo inovativnost kot temeljni element konkurenčnosti. Trikotnik znanja mora vsekakor ostati v središču strategije po letu 2010. V tem okviru je treba razširiti pojem inovacij, da se vključijo tudi „socialne inovacije“ za povečanje socialnega kapitala, ki je pomemben tako za konkurenčnost kot tudi za socialno kohezijo.

3.7.1 Za zagotovitev temeljev za prihodnje inovacije je treba znanosti in raziskavam ter njihovi praktični uporabi v gospodarstvu pripisati velik pomen. Za uresničevanje bolonjskega cilja o vzpostavitvi evropskega visokošolskega prostora so potrebni konkretni ukrepi za izvajanje in več politične volje za usklajevanje političnih področij. Nezadostne naložbe v inovacije in nadaljnje izobraževanje povečujejo gospodarske probleme in vplivajo tudi na delovno produktivnost. Univerze in ustanove visokošolskega izobraževanja morajo prevzeti odgovornost in bistveno bolj kot doslej razviti evropsko razsežnost, saj imajo ključno vlogo v trikotniku znanja, ki obsega izobraževanje, raziskave in inovacije. Na obmejnih območjih je treba spodbujati večstransko sodelovanje na področju raziskav. Evropa ima tudi premalo visokotehnoloških podjetij, ki vlagajo v raziskave in razvoj. **Podjetja morajo najti spodbude za večje vlaganje v raziskave in razvoj ter ustvarjanje produktivnih delovnih mest.**

3.7.2 Dobro izobraženi zaposleni, zlasti tudi na znanstveno-tehničnih področjih, in inovativnost sta pomembna elementa konkurenčnosti in pogoja za blaginjo. Povezana morata biti z ustvarjanjem produktivnih in dobro plačanih delovnih mest za visoko usposobljene delavce. Tudi v krizi je treba mladim absolventom omogočiti dostop do poklica, ki ustreza njihovi usposobljenosti, in perspektivno poklicno pot.

3.8 Obvladovanje podnebnih sprememb kot ključni element strategije po letu 2010 zahteva spremembe na mnogih področjih. Spodbujanje energetske učinkovitosti in proizvodnje energije iz obnovljivih virov bo prav tako kot okoljski sektor ključni element strategije po letu 2010. **Prenovljena strategija mora vsebovati akcijski načrt za gospodarstvo z nizkimi emisijami CO₂.** Zdej, ko je bil vzpostavljen obsežen pravni okvir za energijo in varstvo podnebja, bi se morala EU osredotočiti na praktično izvajanje. Učinkovite politične ukrepe bi bilo treba vključiti v integrirane smernice, priporočila za posamezne države in nacionalne programe reform prihodnje lizbonske strategije.

3.8.1 EU mora postati najbolj učinkovit gospodarski prostor z vidika uporabe energije in virov. Politiko na področju podnebja, ki si prizadeva za trajno zmanjšanje emisij toplogrednih plinov ter odvisnosti od fosilnih virov energije in uvoza energije, je treba usmeriti v trajnost, torej ustrezno upoštevati ekonomske, okoljske in socialne cilje. Poleg tega je treba zlasti tudi izkoristiti vse potencialne pri varčevanju z energijo in pri tem uporabiti lokalne, obnovljive in regionalne strukture. **Izboljšanje energetske učinkovitosti in učinkovitejša uporaba virov bo postala eden od osrednjih elementov nove strategije. Dodaten strateški cilj**

EU mora zato biti „kot Skupnost postati eden najbolj učinkovitih gospodarskih prostorov z vidika uporabe energije in virov“. Za doseganje teh sprememb mora Evropa prevzeti veliko odgovornost na področju zmanjšanja emisij CO₂. Za vsak sektor je treba v sodelovanju s posameznimi panogami opredeliti konkretne cilje in časovne roke.

3.8.2 „Moderna zelena politika“ (New Green Deal). V okviru moderne zelene politike bi morali izkoristiti potencial okoljskega sektorja kot gonila za rast, nova delovna mesta in inovacije, stremeti k vodilni vlogi pri inovacijah na področju zelenih tehnologij in prihraniti stroške, ne da bi pri tem zanemarili blaginjo, kakovost življenja in svetovno konkurenčnost. Razvoj raziskav in tehnologije ter njihova pretvorba v nove tržne izdelke in storitve ter s tem ustvarjanje delovnih mest bodo pri tem potrebnem inovacijskem procesu imeli velik pomen.

3.9 Boljša finančna osnova lizbonske strategije. Za premagovanje prihodnjih izzivov je potreben tudi nov strateški razmislek o prihodnjem proračunu EU.

3.9.1 Reforma proračuna EU v skladu z lizbonsko strategijo. Na splošno je treba ob upoštevanju lizbonske strategije znova pretehtati višino proračunskih sredstev, dodeljenih posameznim politikam in jih usmeriti v raziskave in konkurenčnost, okolje in podnebje, naložbe v trajnostno uporabo energije, produktivne javne izdatke v prid gospodarstva, aktivne politike trga dela, usklajevanje poklicnega in družinskega življenja, socialno kohezijo, preprečevanje revščine in ustvarjanja novih in kakovostnih delovnih mest. **Razpravo o reformi proračuna EU v povezavi z lizbonsko strategijo je treba upoštevati tudi v prihodnjem finančnem okviru za obdobje 2014–2020** ⁽¹³⁾. Za učinkovito izvajanje evropskih ciljev je treba v razpravo o financiranju strukturne in kohezijske politike po letu 2013 vključiti krepitev regionalne razsežnosti.

3.9.2 Preverjanje nadomestnih možnosti financiranja EU. Veliko število čezmejnih izzivov zahteva krepitev evropske razsežnosti političnega ukrepanja. Za evropske projekte je treba proučiti nadomestne možnosti financiranja in perspektive razširjenega proračuna EU, poleg strukturnih prerazporeditev sredstev in možnosti varčevanja. **EESO poziva, da se v zvezi s tem proučijo možnosti uvedbe finančnih mehanizmov na ravni EU (tudi na področju davkov).** Tako bi lahko z uvedbo davka na finančne transakcije omejili špekulacije. Pretehtati je treba tudi možnost davka na emisije (davek na ogljik).

3.10 Krepitev zunanje razsežnosti. Evropska blaginja med drugim temelji na odprtosti Evrope svetu. Ker je Evropa največje svetovno gospodarstvo, vodilno na področju izvoza in uvoza blaga in storitev, drugi največji vir oz. prejemnica tujih neposrednih naložb ter največja darovalka razvojne pomoči, je zanjo krepitev mednarodnega programa z jasnimi in dolgoročnimi cilji odločilnega pomena. **Glede na krepitev novih svetovnih gospodarskih sil in posledice mednarodne gospodarske krize**

⁽¹³⁾ Glej mnenje EESO o reformi proračuna EU in njegovem financiranju v prihodnosti, UL C 204, 9.8.2008, str. 113.

je bolj kot kdajkoli pomembno, da EU dobi nov, enotnejši in prodornejši okvir za zunanjo politiko, da se zagotovi ustrežna, pravična in trajna odprtost trgov, dvignejo normativni standardi na podlagi pravic, spodbudi večstranskost in strukturiran dialog s privilegiranimi partnerji in ustvari prostor napredka, ki bo vzajemno koristen in bo obsegal tudi Sredozemlje in Afriko. Tako bo Evropa s svojim modelom socialnega tržnega gospodarstva tudi v prihodnosti lahko ostala zgled za preostali svet; lahko se bo uveljavila na mednarodni ravni, zlasti pri dostopu do trgov in surovin, ter hkrati zagotovila, da so mednarodni konkurenčni pogoji pravični, da se lahko širi trajnostni razvoj in vsi uživajo prednosti globalizacije.

4. Priporočila v zvezi s cilji lizbonske strategije

4.1 Ohranjanje in srednjeročno zastavljanje višjih ciljev. Kljub novim izzivom in nazadovanju, ki so povezani s sedanjo krizo, strategija po letu 2010 ne sme spregledati sedanjih ciljev. EESO predlaga, da se ohranijo skupni cilji sedanje strategije, hkrati pa se oblikujejo nadaljnji, še ambicioznejši cilji, ki naj bi se izvajali do leta 2015. Tako bi bilo treba cilj za raziskave povišati na 3,5 % (in ga morebiti dopolniti s širšim ciljem za naložbe v inovacije), pa tudi cilje za več in boljša delovna mesta ter cilje na področju izobraževanja in nadaljnega usposabljanja bi bilo treba zastaviti višje.

4.2 Upoštevanje izhodišč posameznih držav EU pri nacionalnih prispevkih. Gospodarska uspešnost držav EU je izjemno raznolika. EESO predlaga, da se kot pri prvotni določitvi kvantitativnih lizbonskih ciljev upoštevajo izhodišča posameznih držav članic in se na podlagi EU-27 določijo in obravnavajo ustrezni ambiciozni nacionalni prispevki k strateškemu ciljem.

4.3 Ponovna vključitev kvalitativnih ciljev. Prihodnja strategija bi morala poleg tega vsebovati tudi zasledovanje tistih kvalitativnih ciljev, ki so bili v okviru ponovnega zagona lizbonske strategije v zadnjih letih v veliki meri postavljeni na stranski tir (npr. laekenski kazalniki za merjenje ustvarjanja kakovostnih delovnih mest⁽¹⁴⁾).

4.4 Zastavljanje novih ciljev, zlasti na področjih, kjer so očitne pomanjkljivosti. Poleg tega bi bilo treba v okviru integriranih smernic določiti nove oz. konkretnije cilje zlasti na področjih, kjer je bil napredek majhen oz. so vidne negativne plati pretekle politike reform. Zato EESO predlaga lastne smernice z merljivimi cilji za področje enakosti spolov, boja proti delovnim razmeram s pomanjkljivo socialno varnostjo, prehoda na gospodarstvo z nizkimi emisijami CO₂, boja proti revščini (tudi oseb, ki so v delovnem razmerju) ter preprečevanja socialne izključenosti (npr. ustrezne podpore v primeru brezposelnosti oz. nezmožnosti za delo ter pri dostopu do javnih storitev).

5. Priporočila v zvezi z upravljanjem

5.1 Krepitev vloge evropskih institucij. Nova strategija mora biti udarnejša. Glede na sedanjo krizo je še posebej pomembna močnejša vloga evropskih institucij. Po ponovni usmeritvi lizbonske strategije leta 2005 je dejavnost Komisije veliko bolj prepoznavna, zlasti na področju objave in razširjanja smernic za posamezne države ter primerov najboljše prakse. Zahtevala se je tudi javna razprava v Svetu, da bi ohranili zagon celotnega procesa. V novi strategiji bi bilo to treba poglobiti in razširiti. Komisija in države članice bi si morale z uporabo elektronskih sredstev komuniciranja znova prizadevati za izboljšanje čezmejne izmenjave najboljše prakse in jo spodbujati. Vendar pa so te metode odvisne od tega, ali države članice dobijo ustrezen evropski okvir, v katerem lahko dosegajo cilje Skupnosti. Po potrebi je treba razmisliti o novih, inovativnih instrumentih.

5.2 Povečanje učinkovitosti odprte metode usklajevanja v državah članicah. Pogodba o reformi EU predpisuje odprto metodo usklajevanja, ki je „metodološka hrbtenica“ lizbonske strategije, za dodatna področja. EESO meni, da je ahilova peta odprte metode usklajevanja poleg premajhne prepoznavnosti pri državljanih zlasti njena premajhna učinkovitost na nacionalni ravni. Zato je nujno, da se ciljni roki ne obravnavajo kot „orientacijske točke zaželenega“, kar se je doslej pogosto dogajalo, ampak kot konkretne politične obveznosti. Pri tem je treba najti načine in instrumente za povečanje obvezujoče narave ciljev in ustvarjanje močnejših spodbud za države članice, da bodo dosledneje uresničevale dogovorjene obveznosti. Za zagotovitev boljše uravnoteženosti bi morali pri uresničevanju nove strategije poleg gospodarskih in finančnih ministrov tesneje sodelovati tudi drugi, zlasti ministri za delo in socialne zadeve. EESO poleg tega priporoča, da se poveča vloga in prepoznavnost evropskih socialnih partnerjev, na primer tako, da se sklepom evropskega vrha redno priložijo rezultati tristranskega makroekonomskega dialoga.

5.3 Spremljanje lizbonskih ciljev prek ekonomsko-socialnih svetov v državah članicah. V okviru postopkov posvetovanja in pristojnosti socialnih partnerjev v posameznih državah članicah bi bilo treba nadalje okrepiti posebno vlogo ekonomsko-socialnih svetov in podobnih organizacij civilne družbe⁽¹⁵⁾. Poročila, ki jih morajo pripraviti ekonomsko-socialni sveti, bi morala vsebovati analize izvajanja lizbonske strategije, ki naj bi jih obravnavale vlade in evropske institucije ter nato pripravile ustrezne sklepe. Ekonomsko-socialni sveti in organizacije civilne družbe bi lahko v zvezi s tem povabile predstavnike Komisije k razpravi o nacionalnih razmerah. Poleg tega naj bi bili nacionalni ekonomsko-socialni sveti vključeni v letna posvetovanja Komisije. V zvezi s tem je zlasti pomembno ohranjanje izmenjave mnenj in izkušenj med EESO in nacionalnimi ekonomsko-socialnimi sveti o nacionalnih načrtih reform in lizbonski strategiji.

⁽¹⁴⁾ Glej COM(2001) 313 konč. Politika zaposlovanja in socialna politika: koncept za naložbe v kakovost (op. prev.: dokument ni na voljo v slovenskem jeziku).

⁽¹⁵⁾ EESO pripominja, da se nikakor ne želi vmešavati v obstoječe postopke posvetovanja, pristojnosti in upravičenosti socialnih partnerjev v posameznih državah članicah.

5.4 **Večja verodostojnost z boljšo vključenostjo civilne družbe in krepitvijo regionalne razsežnosti.** EESO je vselej poudarjal, da je boljše izvajanje lizbonske strategije mogoče zagotoviti le, če evropske institucije v celoti prevzamejo svojo odgovornost in se poleg tega zlasti tudi obsežno upoštevajo vsi družbeni interesi ter če poteka tesnejše sodelovanje med vlada-mi in socialnimi partnerji ter civilno družbo na nacionalni in evropski ravni, pa tudi na lokalni in regionalni ravni v državah članicah ⁽¹⁶⁾.

- **Nacionalni koordinatorji za lizbonsko strategijo bi morali med pripravo, izvajanjem in ocenjevanjem nacionalnih programov reform sistematično sodelovati z vsemi zainteresiranimi stranmi.**
- **Potrebni so dodatni koraki, da se v okviru različnih postopkov posvetovanja in pristojnosti socialnih partnerjev spodbuja obstoječi dialog v državah članicah, v katerega so vključeni tudi nacionalni ekonomsko-socialni sveti in v katerega se bodo morebiti vključile tudi druge zainteresirane strani civilne družbe (nevladne organizacije, organizacije socialne ekonomije itd.) ter predstavniki univerz ali skupin strokovnjakov.**

- **Vsak lizbonski cikel bi lahko zaključili s konferenco, na kateri bi sodelovale vse glavne zainteresirane strani in organizacije civilne družbe, da bi analizirali uspehe in pomanjkljivosti.**
- **Treba je odpraviti strukturne ovire, ki preprečujejo učinkovito vključevanje nacionalnih parlamentov v resničen dialog s socialnimi partnerji in organizacijami civilne družbe.** Sem sodijo npr. izogibanje kratkemu roku, ki je že postal pravilo, pri oblikovanju nacionalnih programov reform v poletnih mesecih in imenovanju oseb, ki so odgovorne za lizbonsko strategijo in v mnogih državah EU ne znajo uresničevati socialnega dialoga.
- **Vlade držav članic bi morale bolje obveščati o rezultatih civilnega in socialnega dialoga v zvezi z lizbonskimi cilji.**
- **Za zagotovitev celostnega pristopa k teritorialni, socialni in gospodarski koheziji je treba v celoti izvajati načela partnerstva strukturnih skladov v državah EU in bolje uporabljati instrumente odprte metode usklajevanja na tem področju.**

V Bruslju, 4. novembra 2009

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

⁽¹⁶⁾ Glej mnenje EESO o učinkovitem upravljanju prenovljene lizbonske strategije, UL C 175, 28.7.2009, str. 13.